

Stefania Garassini

PAMETNI TELEFON

12 RAZLOGOV,
ZAKAJ GA NE PODARITI OTROKU
ZA PRVO OBHAJILO — NITI ZA BIRMO

Slovenski prevod
Andrej Turk

salve

Povabilo k branju

MARIOLINA CERIOTTI MIGLIARESE

Kdaj je »pravi trenutek«, da otroku podarimo pametni telefon? Stefania Garassini nas že v naslovu svoje berljive in privlačne knjige spodbuja, naj podvomimo v danes razširjeno prepričanje, da je pametni telefon dobro in pomembno darilo za prvo obhajilo.

Kot poudarja Garassinijeva, je sodoben pametni telefon z neposrednim dostopom do kompleksnega sveta interneta »močno in zahtevno orodje, zasnovano tako, da postane za uporabnika nepogrešljivo«. Zato sta za njegovo odgovorno uporabo nujni zrelost in razsodnost. Svet družbenih omrežij je »virtualen« le po imenu; v resnici gre za zelo konkreten prostor, ki neposredno vpliva na razmišljanje, čustva in medosebne odnose njegovih uporabnikov. Prav zato zahteva razvite osnovne orientacijske kriterije. Otroci na pragu adolescence – pri trinajstih ali štirinajstih letih – pa umsko in čustveno še niso dovolj zreli, da bi se lahko s tako kompleksnim okoljem varno in samostojno soočali.

Da bi se starši lahko uprli otrokovemu stalnemu prosjačenju za tako zaželeno darilo in vztrajali pri odločitvi, ki je danes v nasprotju s prevladujočim mnenjem, potrebujejo precejšnjo mero prepričanosti. Garassinijeva nas k tej odločitvi vodi skozi deset poglavij, ki so preprosta le na prvi pogled. Z bralcem deli izsledke svojega dolgotrajnega in poglobljenega raziskovalnega dela, kar potrjuje že bežen pogled na vire, navedene

na koncu vsakega poglavja. Gre za izredno zanimivo bibliografijo, dopolnjeno z natančnimi navedbami dokumentov in člankov, ki so na voljo vsakomur, ki bi želel posamezno temo še temeljiteje raziskati. Na osnovi tega obsežnega gradiva je avtorica oblikovala besedilo, ki ohranja neposrednost priročnika in nam obenem korak za korakom ponuja številne iztočnice za razmislek ter konkretne napotke, kako to odločitev umestiti v širši okvir vzgoje in odnosov med starši in otroki.

Gre za vznemirljiv izziv – kakršni so vsi vzgojni izzivi –, ki zavezuje najprej nas odrasle k premisleku in spraševanju vesti. Posedovanje in posredovanje vrednot sta neločljiva vidika vsakega vzgojnega procesa. Otrok ne moremo učinkovito poučevati o nečem, v kar nismo sami trdno in globoko prepričani.

Kljub zahtevnosti te naloge se ne smemo pustiti prestrašiti ali celo obupati. Ne glede na raven naše digitalne pismenosti smo starši poklicani, da s svojimi izkušnjami in sposobnostjo razmišljanja otrokom širimo obzorja ter jim, prej kot veččine, posredujemo zdrave vrednote. Predvsem jih moramo osveščati o tem, da so družbena omrežja zahtevni sistemi medosebnih odnosov. Na spletu, onkraj zaslona, imamo opravka z resničnimi ljudmi, zato smo pri vzpostavljanju stikov z njimi dolžni upoštevati ustrezna pravila. Kot pri vsakem odnosu, se moramo vprašati, s kom želimo navezati stik in na kakšen način, ter se zavedati, da je treba zaupanje graditi postopoma in previdno. Tudi na spletu moramo vedno ostati vljudni in sočutni. V ta namen se je na primer dobro izogibati zaletavosti, ki jo ta medij

spodbuja, in jo uravnovežiti z dodatnim premislekom. Že nekaj minut premora pred pošiljanjem odgovora v klepetu lahko spremeni potek celotnega pogovora in povsem drugače zastavi odnos.

Skratka, tudi na področju družbenih omrežij se moramo ravnati po načelih, ki usmerjajo vse druge vidike našega starševstva. Zavedati se moramo neprecenljivosti osebne navzočnosti in pogovora, vedno začeti pri vprašanju »zakaj« in se ne ustrašiti nobenega »kako«. Kot pri vsakem učenju, moramo tudi tu upoštevati načelo postopnosti in se prilagajati otrokovi starosti, česar se brez zadržkov držimo na mnogih drugih področjih vzgoje.

Nikoli ne smemo pozabiti, da so v procesu odraščanja pravila nepogrešljivo vodilo in zaščita, ki otroke usmerjajo k pridobivanju samostojnosti, sposobnosti odločanja in resnični svobodi.

Dvanajst razlogov, zakaj otroku ne podariti pametnega telefona za prvo obhajilo – niti za birmo

- 1.** Pametni telefon je kot Ferrari –
ne dajajte ga v roke vozniku začetniku
- 2.** Podariti pametni telefon otroku
pomeni spodbujati ga k laganju
- 3.** Pametni telefon povzroča zasvojenost
- 4.** Ne izpostavljajte otroka nepotrebemu
zdravstvenemu tveganju
- 5.** Ne prikrajšajte svojega otroka za otroštvo
- 6.** Izognite se stalnim vzgojnim sporom
- 7.** Kako otroka zaščititi pri uporabi interneta?
- 8.** Pametni telefon vam ne bo pomagal ostati
v stiku z otrokom
- 9.** »Vsi ga imajo!« In kaj potem?
- 10.** Pametni telefon ni demon
- 11.** Pametni telefon in zgodnje učenje: lažni mit
- 12.** Ne dovolite, da umetna inteligenca
postane otrokov najboljši prijatelj

Avtoričin predgovor k novi izdaji knjige

Ko je februarja 2019 izšla prva izdaja te knjige, v javnosti še ni bilo čutiti posebne potrebe po postopnem uvajanju pametnih telefonov in družbenih medijev v življenje otrok, ob upoštevanju vsaj minimalne starosti trinajstih let. Kljub prvim znanstvenim dokazom in priporočilom pediatrov, ki so že opozarjali na zaskrbljujoče vidike prezgodnje uporabe zaslonov, je prevladovalo prepričanje, da je treba tehnološka orodja uvajati dovolj zgodaj – že v osnovni šoli, da bi se jih otroci čim prej naučili uporabljati. »Otroke moramo vzgajati za odgovorno uporabo orodij. S prepovedjo ne dosežemo ničesar!« smo pogosto poslušali.

Drži, otroke je treba vzgajati. Toda vzgoja je od nekdaj vključevala tudi postavljanje omejitev in določanje pravil. Čeprav zgolj prepovedi ne zadostujejo, ni realno pričakovati, da lahko otroke v katerikoli starosti naučimo zrele in odgovorne uporabe orodij, ki jih težko obvladujemo celo odrasli.

Danes je stanje povsem drugačno. Vse bolj se širi prepričanje, da so določena pravila potrebna. Pojavljajo se različne peticije in zakonodajne pobude, vključno z *Digitalnimi dogovori* [Patti Digitali], pri kateri sodelujem (in o kateri pišem v Devetem razlogu). Namen te pobude je pomagati staršem pri odkrivanju njihove vloge v »vzgojni skupnosti« tudi na področju tehnologije.

Kljub temu pa podatki kažejo, da se razširjenost pametnih telefonov med najmlajšimi – v osnovni šoli in včasih celo v vrtcu – nikakor ni zmanjšala, ampak celo povečala. K temu je prispevala tudi pandemija, ki je številne družine prisilila, da so otroke opremile z napravami za spremljanje pouka na daljavo.

Nova izdaja knjige *Pametni telefon* je sad šestih let izobraževalnih srečanj na šolah in drugih vzgojnih ustanovah, kjer sem imela priložnost prisluhniti težavam in stiskam številnih družin. Poročale pa so tudi o pozitivnih izkušnjah. V številnih primerih so izzivi tehnološke vzgoje starše in učitelje spodbudili k ponovnemu premisleku o svoji vlogi in odkrivanju novih prostorov za izmenjavo izkušenj, skupno odgovornost, predanost in celo zabavo.

V zavesti, da nas čaka še veliko dela, vam predstavljam to novo izdajo, ki potrjuje deset razlogov – posodobljenih v luči dogodkov v zadnjih letih in spoznanj, dozorelih ob številnih srečanjih »na terenu«. To je tudi priložnost za dodatni razmislek o nedavnem in izjemno hitrem vzponu umetne inteligence. Naj bo ta knjiga v pomoč nam in našim otrokom pri soočanju z vznemirljivim izzivom zdravega sožitja s tehnologijo.

15. januar 2026

Pametni telefon je kot Ferrari – ne dajajte ga v roke vozniku začetniku

Podariti najnovejši mobilni telefon otroku je tako, kot bi dali ključe športnega dirkalnika komu, ki komajda zna voziti Fiata Pando. Gre za močno in kompleksno orodje, zasnovano tako, da postane nepogrešljivo za tistega, ki ga uporablja. Za njegovo pravilno uporabo sta potrebni zrelost in kritična presoja.

Ste se morda tudi vi pustili zavesti mitu o »digitalnih domorodcih«, ki današnje otroke predstavlja kot računalniške genije, ki jih ni treba ničesar naučiti? Povsem mogoče je, da ste v to prepričani tudi sami, saj je ta izraz – ki ga je leta 2001 skoval svetovalec in razvijalec videoiger Marc Prensky – dosegel izjemno priljubljenost. Redno se pojavlja vsakič, ko je govora o »mladih in tehnologiji«, in se največkrat konča s trditvijo: »Kaj moremo, današnji otroci imajo pač drugačne možgane in jih je nemogoče razumeti.« Po Prenskyju so najstniki »naravni govorci digitalnega jezika«, saj so v primerjavi z odraslimi bolj nagnjeni k interaktivnosti, večopravilnosti in uporabi nelinearnih, multimedijskih vsebin, kakršne ponuja splet. V tem naj bi bila nepremostljiva vrzel med njimi in odraslimi, ki jih isti avtor označuje

za »digitalne priseljence«. Prenskey tu uporablja pris-podobo učenja jezika: kdor se ga začne učiti šele kot odrasel, nikoli ne doseže ravni tistega, ki ga poslušša in govori že od rojstva. Ali to za nas pomeni *game over* [konec igre]? Ali smo odrasli kot »tehnološki kameno-dobci« obsojeni na to, da bomo svoje otroke vedno le dohitevali, ne da bi jih kdaj dosegli, kaj šele vzgajali? Ni naključje, da nosi Prenskeyjeva najbolj znana knjiga naslov (v prevodu) *Mama, nehaj sitnariti, saj se učim!* in da je na naslovnici upodobljen fant, ki v rokah drži igralno konzolo, prek katere je povezan z videoigro.

Nesporno je, da se današnji otroci in mladostniki odlično znajdejo v svetu tehnoloških naprav. Če svoj pametni telefon izročimo enajstletniku, bo na njem naj-verjetneje odkril funkcije, ki so nam popolnoma tuje, in v hipu zagnal aplikacijo, ki se je nam zdela neuporabna. A skoraj zagotovo se mu še sanja ne, kateri postopki se pri tem izvajajo.

Novinar Paolo Attivissimo pripoveduje, da je med predavanjem o računalniški varnosti v petem razredu osnovne šole učence vprašal: »Kdo od vas ne uporab-lja interneta?« Dvignila se je ena sama roka. »Ko sem fanta vprašal, zakaj ne brska po spletu, mi je, nekoliko začuden nad mojim vprašanjem, odgovoril, da ne brska po spletu, temveč uporablja YouTube.«

Drug primer: učenka devetega razreda osnovne šole mami zagotovi, da bo kar sama oddala spletno prijavo na srednjo šolo. Ko vnese vse svoje podatke, spletno stran zadovoljno zapre, misleč, da je vse urejeno. Toda potrdilo šole o uspešni prijavi nikakor ne prispe. Ko

sumničava mati zadevo preveri, ugotovi, da hči ni naredila še zadnjega, ključnega koraka – dejanske oddaje prijave.

Našteli bi lahko še mnogo podobnih primerov, ki kažejo, da odrasli pogosto precenjujemo spletno usposobljenost mladih. Če bi nekoliko podrobneje preverili, kako dobro poznajo delovanje iskalnikov, kot sta Google ali Bing, ter jih spodbudili, naj neko informacijo preverijo z več orodji in jo primerjajo z drugimi vrstami virov – spletnimi in tiskanimi –, bi se zelo verjetno začeli zapletati (morda tudi mi, a to je že druga zgodba). In če bi nato preverili, ali vedo (tako kot seveda mi, kajne?), da vrstni red zadetkov v iskalniku ne temelji na verodostojnosti, temveč na priljubljenosti – da prvo uvrščeno spletno mesto ni nujno najbolj zanesljivo, temveč tisto, ki je najbolj obiskano in na katero kaže največ povezav –, bi najverjetneje dobili precej klavrne odgovore.

Do takšnih ugotovitev so prišli tudi raziskovalci fundacije ECDL [*European Computer Driving Licence*, ki podeljuje Evropsko računalniško spričevalo]. Ta v sodelovanju z Ministrstvom za univerzo in raziskovanje ter Združenjem AICA [*Associazione Italiana per il Calcolo Automatico*] vsako leto organizira tekmovanje Webtrotter za dijake prvih treh letnikov srednje šole. Namen tekmovanja je dokazati njihovo sposobnost pametnega iskanja informacij. Cilj pa ni povsem dosežen, zlasti pri zahtevnejših iskanjih, ki terjajo pregled več spletnih strani in kritično presojo dobljenih rezultatov.